

R o r y
S t e w a r t

PELKYNĖS
PRINCAS

ir kiti su darbu susiję pavojai,
patirti per metus Irake

Iš anglų kalbos vertė
Goda Sodeikaitė

baltos lankos

UDK 32(567)

St-181

Viršelio dizainas
Zigmantas Butautis

Versta iš: Rory Stewart, „The Prince of the Marshes:
and Other Occupational Hazards of a Year in Iraq“,
Harcourt, Inc., 2006

Copyright © 2006 by Rory Stewart

© Goda Sodeikaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2010

© Zigmantas Butautis, meninis apipavidalinimas, 2010

© Baltų lankų leidyba, 2010

Printed in Lithuania

ISSN 1822-9247

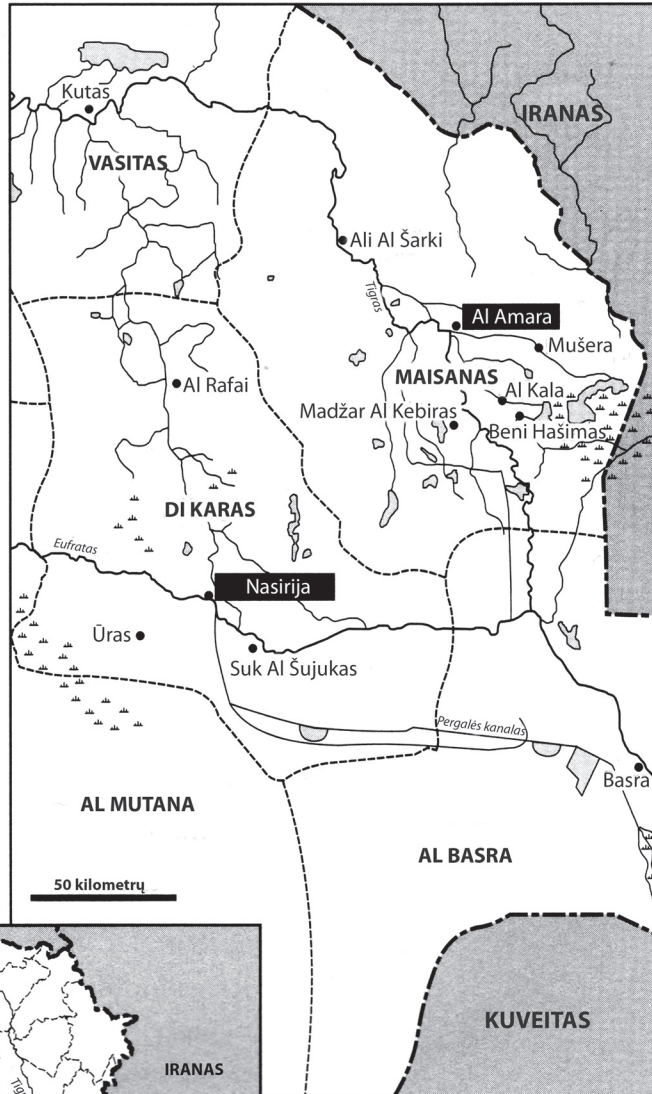
ISBN 978-9955-23-337-4

Turinys

Ižangos žodis	11
Dramatis personae	13
Chronologija	17
Į V A D A S	21
Kapitalistas imperialistas kryžiuotis	23
Atsibusti negyvam	29
Mordoras	35
P I R M A D A L I S . Pelkynės Princas	39
Britų stovykla	41
Atkūrimas	51
Generolas	60
Civiliniai reikalai	74
Persija	81
Ledai	90
Baklava	94
Pagoda	101
Kontrolės komitetas	118
Vyriausioji vadovybė	124
A N T R A D A L I S . Didvyrio mirtis	141
Penktadienio pamaldos	143
Ir nelaukė atsakymo	158
Nutarimai	169
Užmokestis už kraują	172

Atsistatydinimas	175
Vadovų susitikimas	177
TREČIA DALIS. Irako pastoralė	
Al-Mutanabi gatvė	187
Išvykos į kaimo vietas	197
Pavaduotojas	205
Keliai, vedantys į destrukciją.	213
Importo substitucijos industrializavimas	220
Darbo vietos	228
Maištas	235
Šeichai	240
Atsargumo priemonės	251
Islamiškasis kvietimas	254
Sadrininkai	266
Dauguma ir mažuma	270
Poetas	275
Mūsų įpėdiniai	280
Išsiskyrimas	285
Pasitikėti	289
Naujasis viršininkas	295
Mirtis prie būstinės sienų	300
Kliova	305
KETVIRTA DALIS. Nasirija	
Atvykimas	313
Rytinis susirinkimas	318
Antrasis valdytojas	325
Sueigos išminčius	329
Mudifas	334
Ali Zeidi	337
Policija	345

Atgarsiai iš pasienių	349
Pagrobtasis	355
Atsilyginti draugams	359
Užsienio jėgos	364
Sugrįžus į Žaliąją zoną	368
Teisinė valstybė	372
PENKTA DALIS. Apsiausti	375
Greitojo reagavimo pajėgos	377
Kabulas	385
Repriza	393
Paskutinės dienos	404
Lyderiai	409
Paskutinės dienos Amaroje	413
Perdavimas	416
Pabaigos žodis	423
Padėka	429

Ižangos žodis

Šioje knygoje aprašyta tai, ką patyriau dviejose Irako provincijose, o ne Laikinosios koalicinės vadovybės istorija. Vis dėlto pasakojimas – nors ir paremtas asmenine patirtimi – nėra išsamus. Dirbdavome iki vėlumos, tad rašyti dienoraštį, kai tiek visko reikėjo atlikti, atrodė per didelę prabangą. Pastabas žymėdavausi per kiekvieną susitikimą, bet turiu vos vieną kitą pokalbio stenogramą, o keleto užrašų knygečių netekau per apgulą Nasirijoje, todėl daug ką aprašiau iš atminties. Irake vis dar nesaugu, tad maniau, būsią geriau kai kurių vardų neminėti. Tačiau, nors ir norėjau parodyti sudėtingą padėtį Irake, pasakojimą kai kur patrumpinau.

Kadangi šie prisiminimai asmeniniai, pasakodamas dėmesį telkiaiu į savo darbą, nors tai ir nedora mano kolegų atžvilgiu. Irake dirbo daug žmonių, dažnai daug reikšmingesnius darbus nei manieji. Ypač reikia išskirti Molly Phee, dirbusią Maisane, ir Barbarą Contini – Di Kare. Jos buvo mano viršininkės, taigi dirbau jų vadovaujamas. Kiti civiliai patarėjai ir civilinių reikalų kariškių komanda įgyvendino plėtros projektus, o britų kariai atliko svarbų vaidmenį ne tik rūpindamiesi saugumu, bet ir dalyvaudami politikoje. Stephenas Andersonas, Dominicas Asquithas, Andy Bearparkas, Harry Boyle'as, Toby Bradley, Bruce'as Brearly, Antonio Burti, George'as Butleris, Franco Corbani, Tash Coxen, Rachidas Elbardi, Markas Etheringtonas, Jeremy Greenstockas, Ericas Gudenius, Ahmedas Harazi, Samantha Jennings, Dickas Jonesas, generolas Lambas, Kyle Lang, Jay Lucasas, Edwardas Melotte'as, Ginnie Mottram, Jeremy Nathanas, Stefano Nigri, Patrickas Nixonas, Roberto Pedrale, Davidas Richmondas, generolas Stewartas, Hilary Synnottas,

Peteris Williamsas ir daugelis kitų – kiekvienas galėtų parašyti visiškai kitokius nei manasis pasakojimus apie vykusią okupaciją. Keletas jau parašė.

Nutylėjau daugelį Irake nuveiktų paprastų dalykų, taip pat nepasakojau apie šalies planavimo, strategines ir administracines nesėkmes, nes, manau, tokius okupacijos padarinius lėmė ne bendra strategija, o pavienių irakiečių ir atvykėlių konfliktai. Todėl daugiausia dėmesio skyriau problemiškiems atvejams – visi aprašyti žmonės dažnai pavaizduoti karingi, komiški, sutrikę ir godūs. Kitose situacijose tie patys žmonės pasirodydavo esą kantrūs, išmintingi, įžvalgūs ir dosnūs. Apgailestauju, kad jų dorybėms nupasakoti skyriau mažiau vietos – išryškinau neigiamybes, nes lemiamą reikšmę tuo metu turėjo ne sutarimas, o abipusis įtarumas.

Politiką, žmones ir provincijų istoriją aprašiau taip, kaip visa tai atrodė man, svetimšaliui. Draugai irakiečiai jau atkreipė mano dėmesį į daugelį klaidų ir netikslumų. Jų tikriausiai yra dar daug.

Kad ir su išlygom, tačiau, parafrazuodamas Rousseau, galiu pasakyti, kad, nors ir ne viskas tiesa, ką aprašiau, stengiausi nerašyti to, ką žinau esant netiesa.

Dramatis personae

MAISANAS

LAIKINOJI KOALICINĖ VADOVYBĖ

Molly Phee – provincijos koordinatorė, Maisanas

CIVILINIŲ REIKALŲ KOMANDA

Majoras Edwardas Melotte'as – laikinosios koalicinės vadovybės
atstovas

Majoras George'as Butleris – civilinių reikalų komandos vadovas

A. J. – finansininkas

Charlotte Morris, Charlie – socialinių reikalų pareigūnė

IRAKO POLICIJA

Abu Rashidas – policijos viršininkas, Maisanas

Brigados generolas Sabihas – laikinasis policijos viršininkas

Seidas Faqras – policijos kapelionas

Nadhemas – policijos viršininkas, Amara

PELKYNŲ ARABAI

Seidas Issa – Beni Hašimo rajono tarybos vadovas

„Pažangieji“

Ali – jaunasis veikėjas

Asadas – pusamžis poetas

Husseinas – finansų žinybos vadovas

POLITINĖS PARTIJOS

Princo partija

Kaimo vietovių / gentinė ir iš dalies pasaulietinė

Karimas Mahoodas Hattabas – Abu Hatimas,

Pelkynės Princas

Riyadhas Mahoodas Hattabas – Princo brolis – atkūrimo

komiteto vadovas ir kandidatas į provincijos valdytojus

Šiitų partijos

Jos visos kilo iš Dawos partijos, įkurtos šeštojo dešimtmečio pabaigoje, kuriai vadovavo ajatola Muhammadas Bakras al-Sadras

(Sadras I), nukankintas 1980 m.

*Grupuočių, turinčių ryšių su Iranu**Aukščiausioji Irako islamo revoliucijos taryba (SCIRI)*

Įkurta kankinio ajatolos Muhammado Bakro al-Hakimo

Nereguliosios pajėgos – Badro brigados ir

Dievo partija

Abu Ahmedas – SCIRI narys, kandidatas į provincijos

valdytojus

Abu Miriamas – Dievo partijos judėjimo vadas

Abu Maythamas – Badro brigados, kandidatas

į policijos viršininkus

Dawa

Įkurta kankinio ajatolos Muhammado Bakro al-Sadro (Sadro I)

Abu Muslimas – dvasininkas iš Dawos judėjimo

Abu Akilas – Irako Dawos politinės grupuočių

nacionalinis vadas

Abu Mustafa – dvasininkas, nepriklausoma Dawa

Šeichas Rahimas – dvasininkas, nepriklausoma Dawa

Sadrininkai (kankinio Sadro ir Fodalos būstinė)

Įkurta kankinio ajatolos Muhammado Sadeqo al-Sadro
(Sadro II), dabar vadovaujama jo sūnaus Muqtados (Sadro III)

ir štabo viršininko al-Yakubi

Nereguliariosios pajėgos – imamo Mehdi kariuomenė

Seidas Hassanas – Sadro partijos vadas

Seidas Sattaras – Sadro skyriaus Madžare vadovas

Hassanas – alternatyviųjų tarybų vadovas

GENTYS

Albu Muhammadas

Beni Lamas

Al Azerjas

Suwaadas

Beni Kaabas

Albu Deraajas

Abu Ali

Sudanas

Saada

Bahadilis

DI KARAS

LAIKINOJI KOALICINĖ VADOVYBĖ

Johnas Bourne'as – provincijos koordinatorius,

Di Karas

Barbara Contini – provincijos koordinatorė, Di Karas

Jeremy Nathanas – provincijos koordinatoriaus pavaduotojas,

Di Karas

Toby Bradley – patarėjas politikos klausimais, Di Karas

Franco Corbani – ypatingieji projektai, Di Karas

Sabri Badras Rumaithas – Di Karo valdytojas
Abbasas – valdytojo pavaduotojas, Danijos pilietis
Adnanas Sherife – valdytojo padėjējas
Abdulas Amiras al-Hamdani – archeologijos īstaigos vadovas

SADRININKAI

Šeichas Awsas al-Khafagi – Sadro būstinēs lyderis
Šeichas Ali Zeidi – Al Rafai lyderis
Šeichas Muwayadas – Nasirijos lyderis
Asadas al-Ghuzzi – bendrininkas ir sajungininkas

AL RAFAI GENTYS

Shweilatas, šeichas Arkanas Hairullah
Beni Rikaabas, Shlage
Yunusas, Shlage sūnus
Šeichas Ismailas
Šeichas Talebas

Chronologija

- 3000 m. pr. Kr. – pirmosios šumerų civilizacijos Eufrato žemupyje atsiradimas
- Apie 2600 m. pr. Kr. – „valdovė“ Puabi laidojama Ūre, Eufrato žemupyje netoli dabartinės Nasirijos
- 2113 m. pr. Kr. – Ur-Nammu įkuria Antrąją Ūro dinastiją ir su sūnumi Šulgi stato zikuratą
- Apie 2000 m. pr. Kr. – Ūras sugriaunamas per elamitų invaziją iš dabartinio Irano teritorijos
- Apie 600 m. pr. Kr. – paskutinės statybos Ūre, valdant Babilono karaliui Nebukadnezarui II ir jo įpėdiniams
- 539 m. pr. Kr. – Persų imperija užgrobia Babiloną ir Mesopotamiją
- 331 m. pr. Kr. – Aleksandras Didysis atkariauja Babiloną iš persų
- Apie 129 m. pr. Kr. – partai (persai) atkariauja Babiloną iš Aleksandro įpėdinių
- 224 m. – sasanidai (persai) Mesopotamijoje
- 637 m. – musulmonai / arabai užkariauja Mesopotamiją
- 762 m. – įkuriamas Bagdadas, Abasidų dinastijos sostinė
- 869–883 m. – Zandžų sukilimas, kurio centras buvo Pelkynuose, jam vadovavo vergai afrikiečiai
- 1258 m. – mongolai nusiaubia Bagdadą
- 1534–1918 m. – osmanai (turkai) valdo tris provincijas: Mosulą, Bagdadą ir Basrą (dabartinis Irakas)
- 1916 m. – Britanija kariauja su osmanais dėl pietinio Irako, užima Amarą ir Nasiriją, paima Kutą, bet vėliau, vadovaujant generolui Townshendui, jo netenka. Philby ir Leachmanas tarnauja

- politiniais atstovais Amaroje, Dixonas ir Thomasas – Nasirijoje ir Šatroje
- 1920–1936 m. – britų mandato Irake laikotarpis
- 1920 m. – šiitų sukilimas prieš britus
- 1936–1956 m. – Irakas valdomas sunitų monarchų
- 1952 m. – britų keliautojai Thesigeris, Maxwellas ir Youngas apsilanko pelkynuose apie Amarą bei Nasiriją ir juos aprašo
- 1958 m. – Abdulo Karimo Qasimo perversmas (liepos 14 d.); karalius nužudomas. Šeštojo dešimtmečio pabaigoje įkuriamą Dawos partija, vadovaujama Muhammado Bakro al-Sadro (Sadro I)
- 1963 m. – pirmasis baathistų perversmas, Qasimas nužudomas
- 1968 m. – antrasis baathistų perversmas (liepos 17 d.), po kurio Ahmadas Hassanas al-Bakras tampa prezidentu, o Saddamas Husseinas viceprezidentu
- 1979 m. – Saddamas Husseinas tampa prezidentu
- 1980 m. – narystė Dawos partijoje – nusikaltimas, už kurį gresia mirties bausmė, Muhammadui Bakrui al-Sadrui (Sadruui I) įvykdoma egzekucija
- 1981 m. – Irane įsteigiama Aukščiausioji Irako islamo revoliucijos taryba
- 1980–1988 m. – Irano ir Irako karas
- 1990 m. – Irako invazija į Kuveitą
- 1991 m. – pirmasis Persijos įlankos karas, šiitų sukilimas pietuose, Saddamas Husseinas jį žiauriai numalšina
- 1991–2003 m. – sankcijos
- 1998 m. – nužudomas ajatola Muhammadas Sadeqas al-Sadras (Sadras II)
- 2003 m. kovas – sąjungininkai įsiveržia į Iraką ir traukia į Bagdadą per Nasiriją; Amara „išsivaduoja“ vadovaujant Pelkynės Princui

- 2003 m. balandžio 7 d. – sąjungininkų pajėgos įžengia į Bagdado centrą. Visuotiniai plėšimai. Ajatola al-Khoi nužudomas, veikiausiai, Muqtados al-Sadro (Sadro III) paliepimu
- 2003 m. balandžio pabaiga – Amara visiškai kontroliuojama sąjungininkų
- 2003 m. gegužė – įsteigiama Laikinoji koalicinė vadovybė, kuriai vadovauja Paulas Bremeris
- 2003 m. rugpjūtis – susprogdinama Jungtinių Tautų būstinė, nužudomas Aukščiausiosios Irako islamo revoliucijos tarybos įkūrėjas ajatola Muhammadas Bakras al-Hakimas (Rory Stewartas lankosi Bagdade)
- 2003 m. rugsėjis – Rory Stewartas keliauja į Iraką, kur iš pradžių laikinai eina Maisano provincijos koordinatoriaus pareigas
- 2003 m. lapkritis – Molly Phee atvyksta į Maisaną kaip provincijos koordinatorė; Rory Stewartas tampa jos pavaduotoju
- 2004 m. kovas – Rory Stewartas paskiriamas vyresniuoju patarėju Di Kare
- 2004 m. balandis – išleidžiamas Administracinis pereinamojo laikotarpio įstatymas
- 2004 m. balandis–rugsėjis – maištas prieš sąjungininkus, vadovaujamas Muqtados al-Sadro (Sadro III)
- 2004 m. birželio 28 d. – Laikinoji koalicinė vadovybė perduoda aukščiausiąją valdžią laikinajai Irako vyriausybei
- 2005 m. sausio 30 d. – pereinamosios valdžios ir provincijų tarybų rinkimai
- 2005 m. gruodžio 15 d. – Irako parlamento rinkimai